

חברים יקרים,

הדרשה הפעם עוסקת בקבלת החלטות והוצאתן מן הכוח אל הפועל. יעקב אבינו - מהשבוע הבא, ישראל אבינו - עומד במרכז של השיעור.

עשרים שנה גלה יעקב אצל לבן בחרן עד ששב הביתה לארץ כנען. עשרים שנה!

ואז נולד יוסף, הבן שהוא ורחל כל כך חיכו לו...: (בראשית ל', כ"ה) **"וַיְהִי כִּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל לְבָן שְׁלַחְנִי וְאַלְכֶה אֶל מְקוֹמִי וְלְאָרְצִי."**

מה קרה שדווקא לידתו של יוסף הייתה הסימן לשוב הביתה? הרי לא הגיעה בשורה מעשו שהוא סלח לו, וגם לא הגיעה הוראה מאלוהים לשוב. ההוראה הזאת תגיע בהמשך.

בכלל, בתום שנים של התלבטויות, איך קורה שלפתע אנשים מחליטים החלטות משמעותיות והרות גורל בחייהם? מדוע חיכו כל כך הרבה זמן? מה גורם ל"אסימון ליפול"?

גם חז"ל תהו בעניין זה. בתלמוד הבבלי, במסכת בבא בתרא, דף קכ"ג עמוד ב, כתוב: **"כתיב [נאמר]: 'ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף, ויאמר יעקב אל לבן, 'שלחני ואלכה אל מקומי ולארצי' - מה השתנה כאשר נולד יוסף, שדווקא אז אמר יעקב ללבן שהוא רוצה ללכת, ולא לפני כן?'"**. חז"ל, שלא אהבו את עשו, העלו מספר סברות. אחת מהן אומרת שיעקב ידע - בכוח הנבואה - שעתידים להיוולד לו שניים עשר בנים. מכיון שיוסף הוא הבן האחד עשר עשו לא יוכל לפגוע בו - שהרי עליו להוליד עוד בן - ולכן זהו חלון ההזדמנויות האחרון שלו לשוב בשלום לארץ כנען. סברה מעניינת! אבל אם זו הסיבה, מדוע לא שב הביתה קודם, לאחר לידת בנו הראשון, או החמישי, או השביעי? מדוע לא שב הביתה בצעירותו, ברגע ששמע את הנבואה?

איך החלטות קורות? איך רצון, געגוע או כמיהה מבשילים פתאום להחלטה.

1... מה תפקידו של אלוהים בהחלטות הללו? האם ומתי הוא מופיע בזירה התודעתית?

מרגע שנולד יוסף, ויעקב מחליט לשוב הביתה, מתחילה שרשרת של התרחשויות מעניינות: יעקב מודיע ללבן - דודו ואבי נשותיו - שבכוונתו לשוב ארצה כנען, והוא מנהל עמו משא ומתן על השכר המגיע לו עבור עשרים שנות עבודה (אם כי 14 שנים הוא עבד בעבור אהבת חייו, רחל), בדומה לתרגיל נזיד העדשים שהוא עשה עם עשו בצעירותם, כשהוא קנה ממנו את הבכורה, הוא עושה ללבן מניפולציה מתוחכמת ומאוד לא הוגנת. כתוצאה מהתרגיל הזה יעקב מתעשר מאוד ומותיר את לבן ואת בניו מרוששים וממורמרים: (בראשית ל"א, א-ב) **"וַיִּשְׁמַע [יעקב] אֶת דְּבַרֵי בְנֵי לְבָן לְאָמֹר, 'לֵקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל אֲשֶׁר לְאָבִינוּ, וּמִכָּל אֲשֶׁר לְאָבִינוּ עָשָׂה אֶת כָּל הַכֹּבֵד הַזֶּה [הרכוש הזה לעצמו]'. וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת פְּנֵי לְבָן, וְהִנֵּה אֵינָנו עֹמֵי כְּתַמּוֹל שְׁלֹשׁוֹם."**

יעקב מבין שהתרגיל הזה עלה לו באבדן האמון של לבן, והוא מחליט להימלט - בדיוק כמו שהוא עשה עשרים שנה קודם לכן - רק שאז הוא ברח עם תרמיל קטן ומקל, וכעת יש לו ארבע נשים, אחד עשר בנים ובת אחת ורכוש עצום של עדרי צאן וגמלים. קצת יותר קשה לברוח כשאתה כל כך עשיר.

ואז, אחרי שיעקב כבר החליט לשוב אל ארצו, כשהאווירה נפוצה ביותר, נשמע סוף סוף קולו של אלוהים. (בראשית ל"א, ג) **"וַיֹּאמֶר ה' אֶל יַעֲקֹב, 'שׁוּב אֶל אֶרֶץ אָבוֹתֶיךָ וְלִמְוֹלַדְתְּךָ וְאֶהְיֶה עִמָּךְ."**

אז מה, פתאום אלוהים התעורר? ראה שהוא מפספס את משק כנפי ההיסטוריה והחליט להצטרף ולקחת על כך קרדיט?

כמובן שלא. או ליתר דיוק, האלוהים שאני מאמין בו, הבורא שאני מתהלך לפניו, לא פועל כך.

אני מבקש להציע שני מהלכים עמוקים ומפתיעים בתהליך קבלת ההחלטות שלנו.

המנגנון הראשון חוזר על עצמו בכל אחד מהמהלכים המשמעותיים הקורים בתורה: **אלוהים תמיד אומר את דברו רק לאחר שהאדם החליט את החלטתו ועשה את הצעד הראשון!** שימו לב: רק אחרי שאברהם עזב את אור כשדים, עם אביו ועם כל החמולה, אלוהים מתגלה אליו ואומר לו "לך לך...". רק אחרי שיעקב עזב/ברח מארץ כנען, לאחר שהונה את אחיו וגנב לו את ברכת אביהם, אלוהים מתגלה אליו בחלום הסולם המפורסם. רק אחרי שיוסף נמכר על ידי אחיו לשיירה היורדת מצרימה, נאמר לנו שאלוהים היה אתו והביא אותו לגדולה. רק אחרי שיעקב מחליט לרדת עם כל משפחתו למצרים כדי להתאחד עם יוסף (שהרי הוא יכל היה להישאר בארץ כנען, וליהנות מאספקת מזון מבנו שהפך למשנה למלך מצרים), אלוהים מתגלה אליו ומאשר לו את המסע. רק אחרי שמשה ברח מהארמון של פרעה, כשהבין שכולם כבר יודעים שהוא זה שהרג את השוטר המצרי, ורק לאחר שהשתקע באוהל של יתרו, אלוהים מתגלה אליו ונותן לו את משימת חייו.

כן, פעם אחר פעם בתורה, האדם מחליט את החלטתו הגורלית ונוקט את הצעד הראשון, ורק אז אלוהים מתגלה. הלוואי וזה היה ההפך, אבל זה לא. מי שמחכה לסימן מלמעלה, יחכה לעולם.

זה דומה קצת למי שעושה כושר בבוקר. מעטים מאיתנו ששים להתחיל להתאמן על הבוקר. עוד חצי שעה במיטה, או עוד כמה דקות עם הטלפון החכם, או במקלחת החמה והמנחמת, הרבה יותר מפתים מעלייה על המכשירים הקרים. אבל ברגע שנופלת ההחלטה - כל בוקר מחדש - להתחיל להתאמן, וברגע שאנו מתחילים לדווש על המכשיר, מופיעה רוח גבית נפלאה, ומכאן ואילך האימון הופך להנאה צרופה.

אפשר היה לסיים כאן את הדרשה, עם הזמנה להיות יותר החלטיים ותכליתיים, תוך הבטחה שאלוהים "יופיע" מיד אחרי שניקח את הצעד הראשון, וייתן לנו את הרוח גבית שאנחנו כל כך זקוקים לה כדי להמשיך.

אבל כפי שאמרתי, ישנם שני מנגנונים בתהליך קבלת ההחלטות, והנה מגיע השני.

אני מבקש להציע, שהאלוהים (שאני מאמין בו) מופיע עוד הרבה לפני ההחלטה והצעד הראשון. הוא רק לא מופיע בצורה התנ"כית של דיבור ברור, וגם לא כרוח גבית המופיעה חמש דקות אל תוך האימון על מכשיר הכושר.

"פתאום קם אדם בבוקר ומחליט שהוא עם ומתחיל ללכת" (השורה הפותחת בשיר "בבוקר בבוקר", שכתב אמיר גלבו). ההחלטה של יעקב, בתום עשרים שנות גלות, לשוב הביתה, מופיעה לנו כהחלטה שהבשילה בתוכו, במוחו ובלבו, ואנחנו אפילו יכולים לנתח אותה ולתת לה רציונליזציה שלימה (כמו שעשו זאת חז"ל, לעיל).

האמנם? האמנם פתאום?

ההסברים שאנחנו נותנים להחלטות שלנו הם על פי רוב לאחר מעשה. המוח המבריק שלנו מארגן לנו אליבי מושלם, שמסביר לנו, בדיעבד, מדוע פעלנו כפי שפעלנו. ללא הסבר טוב - לעצמנו ולסביבתנו - הכל ייראה מאוד תלוש וקפריזי. אבל לא רק בדיעבד, גם תוך כדי תהליך ההתלבטויות שאנו עוברים לקראת ההחלטה, נראה על פניו שאנחנו שוקלים היטב את צעדינו, את הבעד ואת הנגד... אבל - ויש כבר ניסויים

מדעיים שבדקו את העניין - גם מה שנראה לנו כהתלבטות בזמן אמת, הוא בעצם תהליך שקורה בדיעבד, לפעמים הבדיעבד הוא של שבריר השנייה.

אני מבקש להציע שהחלטה "נפלה" עוד הרבה לפני - לפני ההתלבטויות, אפילו לפני שבכלל הבנו שיש כאן החלטה. ההתלבטויות, המחשבות, הסיבות, המטרות - כל אלו באו אחרי.

כלומר, אי שם, עמוק עמוק בתודעה שלנו - "המקום" הזה בתוכנו, שאני קורא לו אלוהים - גמלה החלטה, ואנחנו בכלל לא מודעים לכך שהחלטה נפלה. ואז ההחלטה מתחילה לצוף אל פני השטח, אל פני התודעה. היא מלווה בהתנגדות של השכל, או בהתלהבות, או בכל תגובה אחרת, והיא נחוות לנו כהתלבטות מקדימה. אבל היא לא. היא התלבטות בדיעבד. "משהו" בנו - ושוב, אני קורא ל"משהו" הזה אלוהים - יודע, מחליט, מכונן, הולך. ורק אחר כך בא השכל לממש את החלטה. המוח המופלא שלנו גם נותן לנו את התחושה שהחלטה בידינו, שאנחנו אלה שנחליט וכי עוד לא נפל הפור. אלא שבפועל, המוח בעיקר עוזר לתכנן ולהוציא את החלטה אל הפועל.

ביעקב גמלה החלטה לשוב. למה? איננו יודעים. גם הוא לא. ואז השכל היעקבי-היהודי המפורסם מתחיל לקלוט את גודל ההחלטה, ואז צפה ועולה בו החרדה מההחלטה (שכבר קרתה), והוא חושב שהוא שוקל אותה, אבל הוא בעיקר מתחיל לתכנן את התכניות והמזימות כדי להוציא אותה אל הפועל.

כן. לעניות דעתי, הבורא פועל לו "מאחורי הפרגוד", וברוב חסדו ותבונתו, משאיר לשכל גם את האשליה שהוא זה שהחליט, וגם את הפרטים הקטנים של איך מתאים לו - קרי, לחלק המודע שבנו - להוציא את החלטה מן הכוח אל הפועל.

העבודה שבלב:

מה המשמעות של כל זה? מה ה"נפקא מינה"? אם התאוריה הזאת נכונה, ואני כמובן חושב שהיא נכונה... מה היא מועילה לנו?

כל מה שאכתוב כאן עכשיו יהיה גם הוא רק ניסיון של השכל לייצר עבור עצמי ועבור קוראיי רציונל שאפשר לחיות אתו בשלום, כי התודעה זקוקה לסדר והיגיון. אבל אני מאמין שהתאוריה הזאת מזמינה אותנו להרפות קצת, להרגיע, ואפילו לקצר תהליכים. היא מזמינה אותנו לצמצם את ההתלבטויות ואת ההתרועעות המוחית ולהבין שהחלטה כבר נפלה. היא אמנם עוד לא לגמרי גלויה לנו, אבל היא עוד תתגלה. ואז להמתין. לתת לה לבעבע ממרחבי האינסוף האלוהיים - שם "מתקבלות" החלטות - אל עבר התודעה הערה שלנו. אפשר, ואף רצוי, לשחרר כל אחיזה והתעסקות, ולתת לה לטייל בקצב שלה. לסמוך על התהליך. כך נוכל להבין קצת יותר מוקדם, שהפור כבר נפל, ובקרוב נוזמן לחשוב איך להוציא את החלטה אל הפועל.

וכן, אפשר גם לדעת שהחלטות - ולכן גם המסע האנושי בכלל - מגיעות מהאינסוף ההוא, שאני רוצה לקרוא לו אלוהים (אבל אפשר בהחלט להמיר את שמו ל"שכל הנעלם", "התבונה הקוסמית", מה שהשכל שלכם יסכים לחיות עמו בשלום), ולא ממוחנן הקודח. במוחנן המופלא, הפלאי, שאין דומה לו, ההחלטות מעובדות ויוצאות אל הפועל. וכן, אני מניח שהמוח יכול גם לדחות את הביצוע, לטרפד אותה, אבל לא לאורך זמן. כשהחלטה גמלה "במרומים", דינה שתצא אל הפועל. במוקדם או במאוחר. על אפינו ועל חמתנו. זה יכול להתמהמה עשרים שנה - עד שיוולד יוסף - ולפעמים גם חיים שלימים. אבל בסוף זה יקרה.

ולמען הסר ספק... גם דחייה של כמה שנים לא מטרידה את אלוהי האינסוף. יש לו זמן. אינסוף זמן. אבל חשוב מכך, בינתיים קורים דברים נפלאים אחרים. יעקב הגיע בחוסר כל אל אוהלו של לבן, והוא שב הביתה עשיר ומבוסס. היה שווה לחכות.

שבת שלום,

אלישע